

tije naglasi (na pr. o infalibilitetu Crkve govori sitnim pismenima kao odgovor na objekciju str. 198) ili jasnije izloži (na pr. razliku „nota“ i „proprietas“ str. 170) itd. Ali sve te sitnice ne mogu zasjeniti ljepote ovog vrsnog kompendija. Bogoslovac će u njemu naći svaku dogmatičku istinu krepko, jasno i pregledno dokazanu. Metoda je djelu strogo skolastična. Teza, izloženo pitanje i njegova znamenitost, silogistička forma dokaza, prigovori i odgovori, skoliji i korolariji. I na savremena pitanja ne zaboravlja autor. Literaturu navodi vazda na početku problema. Argumenti su mu jaki, jezik i stil lak. Tisak je lijep, knjiga nije razmjerno skupa: možemo je dakle toplo preporučiti bogoslovcima, a osobito onima, koji se zanimaju za skolastičku disputaciju.

Dr. Fran Barac.

Eug. Mangelot, Les Evangiles Synoptiques. Paris 1911.

Vrlo znamenito, no zajedno jedno od najtežih pitanja u introdukciji jest sinoptičko pitanje. Već stotinu godina raspravljaju o njem toliki učenjaci, no kraj dobrih explikacija ima i toliko samovoljnih nazora, da se teško snaći u tom labirintu tolikih oprečnih mišljenja.

Zato je zgodno učinio znameniti exegeta Mangelot, da je u lakšoj popularnoj formi, no nimalo na uštrb znanstvenosti držao konferencije o tom mučnom predmetu na institutu katoličkom 1910. u Parizu. Zajedno je svoje konferencije publicirao 1911. Tko ih pomno čita, zadovoljit će ga izbor gragje, dispozicija i argumentacija.

Kaošto je razumljivo, mnogo se osvrće na krive nazore glasvitog apostate Loisyja. Konferenca ima devet.

I. Evangjeoska predaja, stvarno njezino postajanje i tobožnji faktori njezinoga izragijavanja.

II. Redakcija i povjesnička vrijednost sinoptika.

III. Djevičansko Začeće Isusovo.

IV. Pozorište, djelatnost, zapreke i razvoj javne Isusove službe.

V. Čudesa Isusova.

VI. Oblik naučavanja Isusova.

VII. Svjedočanstvo Isusovo o svojem poslanju i svojoj osobi.

VIII. Parnica i smrt spasavajuća Isusova.

IX. Uskrsnuće Isusovo.

Apendix: I. Paulinizam Markov. — II. Tako zvani Židovski antedecens euharistije.

Lijepa je i velikom lahkoćom izvedena druga konferenca, gdje raspravlja, kako je tradicija evangjeoska, predmet prvotne propovijedi, kristalizirana u spisima, koji su instrumentum apostolicum. Ti se izvještaji zovu evangjelja, što je naravno, jer sadržavaju evangjelje. Prva tri evangjelja zovemo sinoptičkim, jer slijede jednake putove. Slična su u sadržaju, osnovi i stilu uz divergencije.

Da su postojali pisani dokumenti, kojima su se služili sinoptici, ne smijemo a priori zabaciti s toga, što je ta hipoteza okaljana racionalističkim zabudama i kao da bi to bilo na štetu kanonskim izvještajima. Sam princip, da su postojali pismeni izvori, je opravdan, premda ga zlorabe racionaliste svojim subjektivnim, divergentnim i destruktivnim rezultatima. Ergo katolik služeći se s dokumentarnom hipotezom treba da je umjeren i razborit. Ako bismo i dopustili, da je redaktor prvotne tradicije koji izraz Spasiteljev redigirao, ne možemo i ne smijemo dopustiti, da je i samo jednu metaforu, nauku, parabolu, alegoriju pripisao Isusu, koju ne bi Gospodin izrekao.

U toj materiji: gatanju, maštanju, nagagjanju nema mjesta.

Prema tomu karakter redakcionalni evangjelista jest drugotni. Da postoji, slijedi, ako se porede tekstovi, koji divergiraju. Ta divergencija je plod literarne djelatnosti evangjeliste i položaja ili stanja, kako se predala tradicija.

Usmena tradicija, ako i vjerna, nije bila stereotipna ni u memoriji, ni u ustima propovjednika. Imala je varijante. Otuda omisije, transpozicije, modalne razlike istoga govora i čina: *Çes particularites out passés dans les Evangiles et exliquent une partie de leurs divergences.* Ove osobine prešle su u evanđelja i razjašnjuju dio njihovih razlika.

Drugi faktor, koji razjašnjuje divergencije sinoptičke jest literarna djelatnost. Oni su uzeli fakta iz

dokumenata i iz usmene tradicije prema odregjenoj svrsi. Oni su ta data primili sa više ili manje detalja, s većom ili manjom preciznošću.

Evangeliste su obradili tradicijonalnu materiju, aplicirali prema svrsi i dali joj duh svojeg stila. No nije taj rad bio kompilacija ni selekcija: Oni si postavili posebnu osnovu, a da nisu imali namjeru, kaku bi imali moderni povjesničari da izlože potpuno i kritički život Isusov. Oni su namjeravali poučavati, naviještati evangelje i pobugjivati na pobožnost perom. Dakle oni su birali ono, što je odgovaralo njihovoj neposrednoj svrsi, a da nisu omalovažavali zato stvari, koje su izostavili i ostavili na strani.

Zato je i trebalo ove dogagaje ili zabranu gragju spojiti i grupirati. Zato mi ne optužujemo sinoptika. Nisu oni iskrivili život Isusov, već nam svaki predočuje, kako su Isusa promatrali i upoznali njegovi neposredni učenici. Svaka redakcija ima svoju historičku i dokumentarnu vrijednost.

Vrlo je lijepa i VI. glava, gdje razlaže, zašto je Gospodin govorio u parabolama. Neka je razlika izmegju Foncka i Mangelota. Mangelot drži, da Gospodin nije predočio istine evangjeoske u parabolama kao enigm, kao da ih narod ne bi mogao razumjeti i spasti se; već ih je predočio pod formom malko zastrtom, da ne budu duševno lijeni, da očiste srce svoje i podignu um svoj k Bogu, kako bi parabole shvatili. Dakle ne radi svoje naravi, već radi okorjelosti, prorečene po Izaiji, ne donosi evangelje u mnogih slušatelja roda. — A Fonck sudi, da što se tiče nevjernoga svijeta, Gospodin govori zato u parabolama, da kazni tvrdoću srca njihova. Sve je upotrijebio, da obrati narod, no narod većinom istinu odbija. (Lc 7, 9.; Mt 11, 20—24; Lc 7—34; Mr 3, 21). Dakle ispunja se pravedna osuda Božja. Zato Gospodin odluke vječne mudrosti i ljubavi s obzirom na kraljevstvo Božje javlja izabranim svjedocima; dok je narod pravedno kažnjen. Divio se riječima milosti, no nije se obraćao. Zato mu milost oduzeta i trpi kazan otvrdnuća.

Ova se dva tumačenja popunjuju, a nimalo ne isključuju. Mangelot brani

¹ Fonck: Die Parabeln des Herrn.

protiv Loisyja uspješno i elegantnom formom autenciju parabola i na koncu vlastitim Loisyevim riječima odlučno pobija protivnika.

Dr. F. Zagoda.

Jacquier et Bourchany, *La Résurrection De Jésus-Christ. Les Miracles. Evangéliques. Conférences Apologétiques.* Paris Lecoffre 1911.

U ovom djelu predočene su krasne konference, koje je držao neumorni exegeta Jacquier s kolegom prof. Bourchany na katoličkoj univerzi u Lionu.

Konferencije rade o temeljnoj istini svete vjere i o uskrsnuću i o evangeoskim čudesima.

Najprije je predočen novozavjetni tekst o smrti Gospodinovoj i uskrsnuću (Les textes). Prva četiri predavanja obradio je Jaquier. 1. Prvo predavanje predočuje navale protivničke protiv uskrsnuća s gledišta fizičkoga, kritičkoga i historičkoga, legendarnoga i psihičkoga: 1. Da oživi mrtvo tijelo, nemoguće je, budući da se to protivi prirodnim zakonima. 2. Kritičko i historičko proučavanje teksta, bilo evangeljâ, bilo Pavloviâ poslanica pokazuje, da sama činjenica nije povjesnički dokazana, pošto jedni dokumenti nisu suglasni s drugima; jedino je vjerovanje učenika u uskrsnuće utvrgjeno; no to vjerovanje je rezultat subjektivnih (pojava) utvara o Isusu. 3. Pricaenje o uskrsnuću je udešeno prema babilonskim ili egiptatskim legendama. 4. Učenici su vidjeli po psihistima astralno tijelo Isusovo. Oni kažu, da poslije smrti postoji osobnost čovječja i posjeduje moć, da opći s nama.

Opravdano pisac bez diskusije prelazi preko prve, treće i četvrte točke, jer gdje se radi o historičkoj činjenici, ne smije nitko upotrebljavati absurdne metafizičke pretpostavke i skroz samovoljne hipoteze.

Zato promatra uskrsnuće samo s gledišta psihičkoga i historičkoga. (État de la question) Da uskrsnuće dokaže, raspravlja najprije o istorijskoj vrijednosti dokumenata, iz kojih crpemo izvještaj o uskrsnuću (Valeur historique des documents).